

Szakmai beszámoló a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtárak és Levéltárak Kollégiuma pályázata Konferenciák, rendezvények, szakmai tapasztalatszerések, műhelybeszélgetések rendezése (altéma kódszáma: 208104/00152), az „Egy a múltunk, őrizzük egy azonképp a jövőnek! – Egyházi és határon túli magyar levéltárosok XI. mesterkurzusa” című pályázatának megvalósításáról

Budapest Főváros Levéltára (BFL) tizenegyedik alkalommal szervezte meg képzését **2024. november 5–7. között**, Teve utcai épületében. A mesterkurzus résztvevőit megnyitó beszédükben Dr. Kenyeres István a BFL főigazgatója és Bényei Balázs a KIM Könyvtári és Levéltári Főosztály főtanácsosa, levéltári referens köszöntötték.

A résztvevők száma minden korábbi rekordot megdöntött, hiszen összesen 40 kolléga vett részt rajta, akik 20 különböző közgyűjteményből – nemcsak levéltárakból, hanem múzeumokból is – érkeztek. A kurzus évek óta rendszeres résztvevői mellett csaknem ugyanannyi új kollégát is üdvözölhettünk. A Szlovákiából, Ukrajnából, Romániából és Szerbiából rendszeresen résztvevő közgyűjteményi kollégák száma ebben az évben Szlovéniából és Bosznia-Hercegovinából érkezett levéltárosokkal bővült.

A tematika minden évben más és figyelembe veszi az előző évi hallgatók által leadott elégedettségi kérdőíveken megfogalmazott kéréseket, amiből kiderül, mely szakmai területek érdeklik különösen a kollégákat, melyekről szeretnének részletesebben hallani. Az idei témák a mesterséges intelligencia, a levéltári gyűjtőterület, a levéltári nyilvántartó rendszerek, szabványok, nemzetközi projektek, multimédia és állományvédelem köréből kerültek ki.

A kurzuson plenáris elméleti előadások és kiscsoportos gyakorlati szemináriumok váltották egymást. Az első előadásban Hegedüs István az MNL OL Digitális Tartalomfejlesztési Osztály munkatársa a *Történeti adatok rekordjainak összekapcsolása automatizált megoldásokkal* címmel tartott átfogó, fejlődéstörténeti áttekintést, valamint kitért az MNL hasonló projektjeire is. Szűcs Kata Ágnes, az MNL OL munkatársa az *Állami anyakönyvek feldolgozása a mesterséges intelligencia segítségével* című előadásában ismertette a folyamatot, amelynek célja, hogy a bemeneti oldalon adott digitalizált anyakönyvi oldalból a kimeneti oldalon egy adatbázisba rendezett, teljesszöveggel kereshető adathalmaz legyen (pl. anyja neve, születési év stb.). Danyi Pál és tanítványai Gedeon Máté, valamint Marozsán Patrik, BME GTE munkatársa és a BME TTK hallgatói *A 19-20. századi nyomtatott árlisták és számtáblázatok karakterfelismerése mesterséges intelligencia felhasználásával* címmel tartottak előadást kutatási eredményeikről. A *hazai és nemzetközi együttműködési lehetőségeket a City Memories projekt példáján* Telek Ágnes (főlevéltáros, BFL) fejtette ki. A projekt 2023. április 26–28-án indult a budapesti kick-off meetinggel, amelyen a Koppenhágai Városi Levéltár és a Stockholmi Városi Levéltár vettek részt, valamint a BFL társult partnerei az Óbudai Egyetem és a Budapest 100 projekt.

Sipos András (főosztályvezető, BFL) ismertette a legújabb, a magyarországi viszonyokra törvényileg még nem is adoptált *Records in Contexts (RiC) nemzetközi szabványt*. Rác Attila (főosztályvezető, BFL) *Az önkormányzati iratok a gyűjtőterületen* címmel tartotta meg előadását. Török Ádám (levéltáros, BFL) az *Aktuális gyűjtőterületi kihívások, lehetőségek körében a BFL III. iratőrző főosztályán 2024-ben lezajlott bírósági és ügyészségi elektronikus segédkönyvek levéltárba adását* ismertette. Györgyi Csaba (levéltáros, BFL) a BFL által folytatott civil iratgyűjtési koncepcióról és annak eredményeiről tájékoztatta a hallgatókat. Németh Ágnes (levéltáros, BFL) előadásában a BFL-hez tartozó intézmények gyűjtőterületi és a gazdasági szervekhez kapcsolódó gyűjtőkori tevékenység stratégiáját és nehézségeit ismertette.

A szemináriumok három nagyobb témát öleltek fel. Egyrészt az állományvédelemi munkafázisok területét részletezték, másrészt a levéltár-informatikai szegmens nyilvántartási lehetőségeit ismertették, valamint a levéltári multimédia útjait mutatták be.

Az állományvédelmi feladatokkal megbízott munkatársak a fotokémiai és fotomechanikai másolatokról tartottak elméleti ismertetőt (Orosz Katalin, Szabó Mónika, Szél Soma László és Vadász Norma Grácia (Állományvédelmi Főosztály, BFL), melyet követően eredeti anyagokon bemutatták az eljárások jellemzőit, végül az alkalmazott technikák felismerését gyakorolták. A fotokémiai eljárások esetében a cianotípiá (kéknymat, negatív és pozitív), szépiá vagy Vandyke eljárás (negatív és pozitív), vas-gallusz nyomat, ezüst-zselatin kontakt nyomat, diazotípiá kerültek elő. A fotomechanikai másolatok körében a zselatin litográfia és a negrográfia készítési eljárások ismertetését végezték el. Az ismertetett eljárások nagy jelentőséggel bírnak a levéltárak számára is, ugyanis ilyen eljárásokkal készült tervrajzok és szövegmásolatok szép számmal fordulnak elő az irategyüttesekben. Szabó Mónika (restaurátor, BFL) az iratok és tervrajzok állagának megóvásáról, a digitalizálásra való előkészítéséről és az irathibák javítása során használt anyagokról beszélt, valamint a módszereket ismertette a gyakorlatban is. Györffy Szabolcs (főosztályvezető-helyettes, BFL) az állományvédelem három főbb területére tért ki a foglalkozás során, különös tekintettel a megfelelő raktározást biztosító preventív/megőrző intézkedésekre, az aktív beavatkozást jelentő restaurálás- és konzerválás példáira, valamint röviden áttekintette a másolatkészítési módszerek történeti fejlődését. Majd bemutatott működés közben többféle reprográfiai módszert és eszközt, pl. a mára kuriózumnak számító mikrofilmmezést. A levéltárban őrzött eredeti formai-, méret- és egyéb jellemzők szerint sokféleséghez igazodó, változatos kialakítású berendezéseket és módszereket ismertek meg a hallgatók, kibontva az egyes eljárások alkalmazásának feltételeit, szempontjait, előnyeit és hátrányait. Nagyalakú eredeti, szálas- és kötetes iratok, fotók, valamint térbeli kiterjedéssel rendelkező műtárgyak digitalizálására láttak példákat. Szó esett a hosszú távú digitális megőrzés szempontjairól is, különös tekintettel az egységesség és szabványosítás kérdésére, a felvételek paramétereire és jellemzőire (pl. felbontás, színmélység, megvilágítás), a használható és ajánlott fájlformátumokra, a módszertani irányutatást adó ajánlásokra.

Levéltári informatikai nyilvántartásokról Gerhard Péter és Orthmayr Flóra (Informatikai Osztály, BFL) óráján értesülhettek a hallgatók. Az e-levéltári rendszer kialakulása történetének ismertetésével indult az óra, először a 2009–2013 között időszakban a

konzorcium alapítástól (KopintDatorg - NISZ, MOL-MNL és BFL) a rendszer átadásáig, majd az ezt követő kiegészítések – online kérés leadás a BFL-ben, és a II. számú projekt (2016-2020) következtek, amelyben a BFL már csak tanácsadó volt. Ekkor történt a scopeArchiv upgrade-je és az ELP (Elektronikus Levéltári Portál) megújítására is sor került. Az MNL 2022–2023-as online funkcióhasználatra való áttéréséről is szó esett. 2021-ben az egyházi és felsőoktatási levéltárak az AtoM-ban (Access to Memories) vezetett nyilvántartásaikat kereshetővé tették az Elektronikus Levéltári Portálon. Az előadók ismertették a rendszer jelenlegi felépítését, amelyben a két dobozos szoftvert (a levéltári nyilvántartást kezelő scopeArchivot és a digitális állományok hosszú távú megőrzésére való Preservicát) az MNL és a BFL önállóan használja, míg az ELP használata közös, itt látható a felhasználók számára az MNL és a BFL levéltári nyilvántartása, adatbázisai és egyes publikált digitális tartalmak is. Az AtoM működését és használói körét röviden ismertették, majd a scopeArchiv bonyolult felépítésére tértek át. Részletezve a leírási egységek, a naplók, raktári nyilvántartások, adatbázisok rendszerét, a különböző nézeteket, keresési lehetőségeket, a törzskönyvi szinteket, törzskönyvi nyilvántartást, a modulkapcsolatokat, a szervnyilvántartást és a kutatók nyilvántartását, a kutatói és a másolatkérek lehetőségeit.

A BFL multi-media lehetőségeiről – podcast, egyperces, mozaik, filmek, sajtókapcsolatok – Fehér Csaba, Garami Erika, Ternovác Bálint (BFL munkatársai) beszélt a hallgatónak. Az általános bevezetőt követően, melynek során a jövőkép, a küldetésnyilatkozat és a szolgáltató levéltár is szóba kerültek, Fehér Csaba általánosan ismertette a Tájékoztatási és Közművelődési Főosztály kommunikációs tevékenységét, amelyet a fenti célok megvalósítása érdekében fejtenek ki. A BFL minden social média felülete szóba került, amelyet részletesebben Garami Erika ismertetett, különös tekintettel a BFL honlapjára, a Magyar Levéltári Portálra, és adatbázisainkra. Fehér Csaba elemezte a BFL által készített oktató, levéltár-pedagógiai, rendezvény és kiállításfilmeket, szakmai kuriózumokat, a mindennapi munkát és az épület bemutatását sem felejtve ki a „reklám” filmek sorából. Az anyagi erőforrások lehetőségeit, a humán erőforrás bevonását és a technikai eszközök beszerzését, felhasználását is ismertette, külön kiemelve, hogy manapság már egy telefon segítségével filmes előképzettség nélkül is lehet megfelelő anyagokat készíteni a social média számára. Ternovác Bálint a TikTok csatornára történő anyagok készítésének fortélyait mutatta be, illetve a BFL+ podcast csatorna működését és az adások előállításnak részleteit elemezte.

A képzési programot délután kísérendezvények zárták le. Az újonnan érkezett kollégáknak Garami Erika és Ternovác Bálint vezettek raktársétát, amelyen bemutatták a BFL raktári és állományvédelmi szárnyát, amely a nagyközönség számára nem látogatható. A kurátorok – Kis-Huszár Renáta és Somorjai Szabolcs – vezetésével az érdeklődők megtekintették a BFL aulájában és I. emeleti kiállítótermében idén tavasszal megnyitott *Budapest közlekedik – a főváros közösségi közlekedés 150 éves története* című kiállításunkat. Már hagyomány, hogy minden évben egy jeles magyar kulturális gyűjteményt is felkeresünk, ebben az évben megszerveztük a Magyar Zene Házának bemutatását és állandó kiállításának megtekintését, amely komoly elismerést váltott ki a kurzus hallgatóiból.

	Név	Intézmény
1	Ambrus Orsolya	Kelet-Szlovákiai Múzeum, Kassa
2	Bajusz Anikó	Kassai Állami Levéltár
3	Bányászová Katarína	Szlovák Nemzeti Múzeum - Betléri Múzeum
4	Bartha Boglárka	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
5	Benedek Árpád	Csíkszeredai Gyűjtőlevéltár
6	Boda Attila	Jezsuita Levéltár
7	Fodor István	Zentai Történelmi Levéltár
8	Gajda Szilvia	Zentai Történelmi Levéltár
9	Gere Anikó	Zentai Történelmi Levéltár
10	Holečková Sylvia	Rozsnyói Bányászati Múzeum
11	Holozsai Eleonóra	Kárpátaljai Területi Állami Levéltár
12	Jokmanović Maja	Vajdasági Levéltár
13	Jonica Xénia	Erdélyi Ferences Gyűjtőlevéltár
14	Kerényi Éva	Gömör-Kishonti Múzeum, Rimaszombat
15	Kerepesi Igor	Gömör-Kishonti Múzeum, Rimaszombat
16	Koczogh Anikó	Ferencvárosi Torna Club – Fradi Múzeum
17	Lanščak Iva Lana	Maribori Területi Levéltár
18	Hadžić Nedim	Brčkoi Levéltár
19	Lörinčík Szilvia	Rozsnyói Római Katolikus Püspökség Levéltára és Könyvtára
20	Makó Anasztázia	Zombori Történelmi Levéltár
21	Markanics Mihajlo	Kárpátaljai Területi Állami Levéltár
22	Mátéová Tímea	Szlovák Nemzeti Múzeum - Betléri Múzeum
23	Miklósi Kincső	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
24	Misjuk Mihajlo	Kárpátaljai Területi Állami Levéltár
25	Miladinov Kartag Sarolta	Vajdasági Levéltár
26	Nikolić Višnja	Vajdasági Levéltár
27	Ondrejšík Tamás	Bocatus János Közkönyvtár Kassa
28	Pál Péter	Csíkszeredai Gyűjtőlevéltár
29	Rolduhina Tetjana	Kárpátaljai Területi Állami Levéltár
30	Savić Saša	Vajdasági Levéltár
31	Siptár Dániel	Jezsuita Levéltár
32	Söveges Lipovšek Gordana	Maribori Területi Levéltár
33	Szűgyi Ferenc	Zentai Történelmi Levéltár
34	Tobak Csaba	Ferencvárosi Torna Club – Fradi Múzeum
35	Tóth Krisztián	Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár
36	Tóth Krisztina	Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár
37	Ulakcsai Zoltán	Evangelikus Országos Gyűjtemény
38	Varga Katalin	Kárpátaljai Területi Állami Levéltár
39	Vincze József	Ferencvárosi Torna Club – Fradi Múzeum
40	Zečić Asmir	Brčkoi Levéltár

PROGRAM

Dátum	Időpont	Foglalkozás
2024. november 5.	09.30–10.00	Regisztráció
	10.00–10.20	Ünnepélyes megnyitó (Gárdonyi Albert terem) A résztvevőket köszönti: Vincze Máté KIM Dr. Kenyeres István főigazgató, Budapest Főváros Levéltára
	10.20–11.00	Hegedüs István, MNL OL: MNL aktuális hazai és nemzetközi projektjei a mesterséges intelligencia alkalmazásával
	11.00–11.40	Szűcs Kata Ágnes, MNL OL: Állami anyagkönyvek feldolgozása a mesterséges intelligencia segítségével
	11.40–11.50	Szünet
	11.50–12.30	Danyi Pál, Gedeon Máté, Marozsán Patrik, BME GTE és TTK: 19-20. századi nyomtatott árlisták és számtáblázatok karakterfelismerése mesterséges intelligencia felhasználásával
	12.30–13.00	Hozzászólások, vita
	13.00–14.00	Ebéd a Levéltár büféjében
	14.00–14.40	Hazai és nemzetközi együttműködési lehetőségek a City Memories projekt példáján (Telek Ágnes)
	14.40–15.20	Változások a levéltári szabványok terén (Sipos András)
	15.30–17.30 (váltás: 16.30)	Tárlatvezetés a Budapesti közösségi közlekedés kiállításban (Huszár Renáta, Somorjai Szabolcs)
		Raktárséta (Garami Erika, Ternováczi Bálint)
	17.30–18.30	A szállás elfoglalása
	18.30–20.00	Közös vacsora (Gárdonyi terem)
2024. november 6.	07 órától	Reggeli a szállodában
	09.00–10.30 10.30–12.00 12.00–13.00 Ebéd 13.00–14.30	1. Levéltári digitalizálás - technikai bemutató, (új) eszközök programok, a digitalizált felvételek használatának lehetőségei, restaurálás, konzerválás (Állományvédelem, Orosz Katalin, Gyórfy Szabolcs, Szabó Mónika) 2. Levéltári informatikai nyilvántartások (Gerhard Péter, Orthmayr Flóra) 3. Multi-media - podcast, egyperces, mozaik, filmek, sajtókapcsolatok – (Fehér Csaba, Garami Erika, Ternováczi Bálint)
	15.00–18.00	Látogatás a Magyar Zene Házában
	18.00–19.00	Vacsora (Gárdonyi terem)
2024. november 7.	07.00-tól	Reggeli a szállodában
	09:00–11.30	Rácz Attila: Önkormányzati iratok a gyűjtőterületen Török Ádám: Aktuális gyűjtőterületi kihívások, lehetőségek a BFL III. Iratórzó Főosztályán. Bíróügyi és ügyészségi iratok levéltárba adása 2024-ben Györgyi Csaba, Németh Ágnes: Magániratok, egyesületek és intézmények – gyűjtőkör és gyűjtőterület
	11.45–12.15	A rendezvény zárása, oklevelek átadása (Gárdonyi Albert terem)
	12.15–13.00	Ebéd

A rendezvényről készült fotók

A továbbképzésről készült beszámoló megtekinthető Budapest Főváros Levéltára honlapján, valamint a Hungaricana közös közgyűjteményi portálon:

<https://bparchiv.hu/kozerdeku-adatok-altalanos-kozzeteteli-lista/>

<http://hungaricana.hu/hu/nka-palyazati-beszamolok/>

Egy részletes tudósítás olvasható az Archívportálon: <https://archivportal.hu/index.php/feher-csaba-tudositas-az-egyhazi-es-hataron-tuli-magyar-leveltarosok-xi-mesterkurzusarol/>

Budapest, 2025. január 13.

Fazekasné dr. Toma Katalin s.k.
tudományos titkár, projektfelelős